VALEA BISTRICIOAREI-HISTORY AND SOCIETY

Carmen-Maria Citirigă (Țepeș)
PhD Student, „Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: The proposed article provides a detailed analysis of the toponymy of a mountainous region, especially the Bistricioara valley area, highlighting aspects related to natural resources, history and ethnography. The study addresses the origin and significance of toponyms in this region, presenting various examples and providing information about the geographical and historical characteristics of each place name. The text also discusses various classifications of toponyms, highlighting how they reflect geological, hydrographic, and human aspects. Emphasis is placed on the diversity of toponym structures, including simple and compound, highlighting their importance in identifying and understanding local history and culture. Linguistic and etymological influences on toponym formation are also explored, with mentions of elements of Latin, Slavic, Hungarian and Germanic origin.

Keywords: Bistricioara valley, toponyms, toponymic structures, classification of toponyms

Valea Bistricioarei avea din vechime rolul de trecătoare dinspre zonele de şes ale Moldovei spre Podişul Transilvaniei. De la Cetatea Neamţului pornea un drum peste dealul numit Petru Vodă până la Largu, de unde se putea urma valea Bistricioarei, prin pasul Prisecani spre Ditrău şi Topliţa. Tot din Târgu-Neamţ pleca cea mai importantă cale spre Transilvania, drum care străbătea Dealul Doamnei şi ajungea la Hangu, de unde, prin Răpciuni, se mergea prin aceeaşi trecătoare Prisecani. De la Piatra lui Crăciun se urma „drumul plutaşilor" până la Hangu şi tot din Piatra, pe valea Bicazului, prin pasul Pângăraţi, se ajungea le Gheorghieni, în Ţara Giurgeului. Cine voia să meargă la Hangu şi, de aici, mai departe în Transilvania, foloseau drumul ce urca de la Târgu Neamţ la Plotun şi, apoi, peste Petru Vodă cobora la gura Largului şi, mai departe, urma cursul Bistricioarei şi trecea prin pasul Tulgheş spre Gheorgheni. Conform mărturiilor contemporane, românii din pasuri au încercat să reziste tătarilor împreună cu cumanii şi au fost înfrânţi, într-un astfel de context trupele comandantului Cadan distrugeau cetatea feudală de la Bâtca Doamnei, lângă Piatra-Neamţ de astăzi şi porneau spre Transilvania prin pasul Tulgheş . De aceea, Ștefan de Kanisza a fost obligat să se înapoieze la Cherestur (Cristuru Secuiesc), unde se afla regele la 3 și 4 ianuarie și apoi, prin Odorhei (la 9 ianuarie), să se îndrepte spre Oituz, pentru a deschide restul oștilor regale calea spre Moldova. Altă cronică spune că ungurii au fost siliţi să plece de la Târgu-Neamţ pe „Calea Mare", prin valea Cracăului, spre Hangu. Anul 1467 a fost unul crucial pentru istoria Moldovei lui Ștefan cel Mare, care în preajma Crăciunului, la Baia, repurtează o strălucitoare victorie, învingând oastea trufaşului rege maghiar Matei Corvin, care petrecea în târgul ce luase foc din patru părţi. Regele, înfrânt şi rănit de un vârf de arbaletă, îşi află scăparea în defecţiunea călărimii moldovene (condusă de vornicul Isaia, cumnatul domnului, care nu taie calea de retragere a ungurilor) şi alege calea mai scurtă spre Transilvania, peste „Calea Mare", pe drum anevoios. Mai mult, pe drumul de retragere, spune cronica, localnicii au ripostat din palănci şi au blocat drumul cu arbori, silind pe rege să renunţe la care, bagajele grele şi la 500 de tunuri, îngropate pentru a nu intra în posesia moldovenilor. Bătut crunt de către Ștefan cel Mare, Matei Corvin hotărăște retragerea ungurilor, a oștilor conduse de el însuși, nu pe drumul mare, pe care venise și înaintase, „ci pe poteci strâmte, prin satele Bogata, Bogdănești, Târgu-Neamț, de unde prin

Pipirig-Poiana-Teiului-Gura Bistricioarei -, pe o distanță de numai 52 km de la Baia și prin pasul Prisăcani-Tulgheș, s-a intrat în Transilvania, fără cai, care și fără niciun tun, ci pedestru (...). Acţiunea lui Matei Corvin, cerută şi sprijinită de Petru Aron, se sfârşeşte cu un eşec, dar fostul domn persevereză în încercările sale şi, peste trei ani, la 1470, stângând trupe de mercenari, urmează acelaşi drum, mizând pe surpriză. Într-o campanie în Ardeal a intrat în secuime prin pasurile Bicaz şi Tulgheş mizând pe surpriză şi în şase zile „Ţara Secuilor a fost făcută una cu pământul". S-a considerat de altfel stăpân al Ardealului şi în timpul său au fost desfiinţate vămile din pasurile Bicaz, Tulgheş şi Ghimeş. Dintr-o scrisoare a lui Aron Vodă Tiranul către bistriţeni aflăm că la sfârşitul secolului al XVI-lea tot bazinul Bistricioarei şi al Bicazului aparţineau Moldovei, cel mai avansat punct ardelenesc spre răsărit era Pricica. În timpul scurtei domnii a lui Mihai Viteazul în Moldova (mai-septembrie 1600) vămile din trecătorile Tulgheş şi Bicaz au fost defiinţate . Teritoriul pe care se afla valea Bistricioarei a aparţinut domeniului domnesc, apoi mănăstirilor mari ale Moldovei (Neamţul şi Bistriţa), apoi unor noi ctitorii monastice (Mănăstirea Hangu şi Mănăstirea Pionul), care şi l-au disputat cu boierii din marea familie a Cantacuzinilor . La 29 septembrie 1715 conducătorii districtului Gheorgheni reclamau guvernatorului Transilvaniei că Ilie Cantacuzino din Moldova ar fi pus stăpânire, în timpul răscoalei lui Rakoczi, pe munții Tulgheș și Corbul, aparținând satelor Gheorgheni, Strâmtura și Chilieni. Plângerea aceasta era adusă la cunoștința domnului Mihail Racoviță , care – la 10 aprilie 1716 – cerea vicejudecătorului din Gheorgheni să trimită, după 23 aprilie, delegați spre a forma o comisie mixtă pentru cercetarea neînțelegerilor dintre locuitorii din Hangu și cei din Gheorgheni pentru stăpânirea Munților Tulgheș și Corbul. Tendințele unor feudali transilvăneni de a pune stăpânire pe teritorii situate la răsărit de granița dintre cele două țări continuă și nu se limitează numai la Munții Tulgheș și Corbul ai Cantacuzinilor. Această stare de fapt s-a perpetuat pentru teritoriile de pe valea Bistricioarei până la 1769, când Maria Tereza, împărăteasa din familia de Habsburg primea un bogat dar fără să plătească cu nimic, recunoscând chiar ea nedreptatea ce-o făcuse Moldovei.

Mulți fugeau din cauza recrutărilor forțate, alții din pricina boierescului prea apăsător la care erau supuși; în cele mai multe cazuri însă, românii ardeleni fugeau și din pricina persecuțiilor religioase şi amintim răscoalele lui Sofronie de la Cioara şi Visarion Sarai sau cele ale lui Horea, Cloşca şi Crişan. Din punct de vedere al tipologiei aşezărilor avem, după formă, micro-depresiuni pe valea Bistricioarei (Bilbor, Ceahlău) şi culoare depresionare (Culoarul Capu Corbului - Corbu şi Culoarul Tulgheş - Pintic, Culoarul Bradu - Grinţieş). Structura bicompartimentată este prezentă la Borsec (Borsecul de Sus, mai restrâns în partea nordică şi Borsecul de Jos sau Tinoave, mai extins în partea de sud), iar pentru Corbu un bazinet la Capu Corbului, situat la confluenţa pârâului Vinului cu Bistricioara şi Corbu, pe confluenţa pârâului Corbu şi Barasău cu Bistricioara, şi respectiv culoarul depresionar Tulgheş cu bazinetul depresionar Pintic. Cu privire la aşezările din acest uluc depresionar, factorii determinanţi în conturarea componentei de habitat a acestui microsistem regional sunt relieful, care a permis o valorificare intensă a spaţiului depresionar propriu-zis cât şi a zonelor montane înconjurătoare, un alt factor care a influenţat răspândirea vetrelor de aşezări a fost apa, element vital pentru comunitatea umană şi pentru desfăşurarea activităţilor social-economice. Din punct de vedere al formei vetrelor aşezărilor, majoritatea acestora au o formă neregulată, ce denotă ocuparea spontană a spaţiului, acestea extinzându-se progresiv în diferite perioade istorice, existând cazuri în care unele aşezări mai mici au fost înglobate în cele mai mari, unindu-se între ele în urma extinderii teritoriale. De-a lungul Văii Bistricioarei, dar mai ales a căilor de comunicaţie principale, apar deseori vetre sau nuclee de aşezări sub formă alungită, liniară (Bilbor, Corbu şi Tulgheş sau Grinţieş). Cele mai multe dintre aşezările acestui spaţiu au o textură liniar-tentaculară, gospodăriile fiind dispuse fie în lungul văilor, fie în lungul drumurilor principale ce le străbat (Bilbor, Capu Corbului, Corbu, Tulgheş, Hagota, Recea, Pintic, Grinţieşu Mare, Bradu, Bistricioara), iar textura radiară este întâlnită şi mai puţin, în

cazul Borsecului. Datorită climatului umed şi răcoros, cartoful este principala plantă de cultură, acesta constituind un element de bază pentru alimentaţia populaţiei din zonă, considerat ca fiind „a doua pâine a localnicilor”. Deşi producţiile la hectar sunt modeste, localnicii care au suprafeţe mai mari de teren arabil îl cultivă pentru a asigura hrana păsărilor şi a porcinelor. Mulţi dintre locuitori au fost siliţi să se îndrepte spre exploatarea lemnului: tăiere, cărăuşie, plutărit, în vechime cu ajutorul haiturilor, plutărindu-se şi pe Bistricioara până aproape de Tulgheş. Creşterea animalelor rămâne în continuare una dintre îndeletnicirile de bază ale localnicilor, mai ales în ceea ce priveşte păstoritul, o ocupaţie din vechime, păstrată şi astăzi, funcţionând în zilele noastre mai multe asociaţii ale crescătorilor care populează cu oi şi vaci munţi regiunii, stânele ajungând câteaodată să adune peste 1000 de oi. Spovedaniile” lui O.C. Tăslăuanu, cartea de memorii a celui mai de seamă fiu al comunei, încep printr-o descriere plină de sensibilitate a satului său natal Bilbor: "Am coborît în largul vieţii dintr-un sat aninat pe crestele Carpaţilor. Ca cele mai multe dintre aşezările româneşti, începuturile îi sunt învăluite în legendă. Octav Codru Tăslăuanu menţiona faptul că satele s-au fondat de către pribegi care au ales acest loc aflat lângă graniţă şi un loc aflat într-o mică depresiune la peste 10 km de trecătoarea Creanga, un loc ferit de mâna lungă a autorităţilor . Spinei, Bilbor presupune o grupă de slavi sau români care au moştenit în limba lor toponime ale slavilor veniţi din apus. Este ceea ce confirma preotul Ioan Tăslăuanu, care era născut la 9 decembrie 1842, după cum o arată piatra de mormânt şi placa comemorativă pusă de urmaşii săi şi care povestea nepotului Octavian că aceste locuri erau pustii în urmă cu 2-300 de ani. La 1785, răscoala lui Horea se întinsese din Ţara Moţilor şi spre scaunele secuieşti, deşi departe de focarul principal, aşa cum ne arată o anchetă a autorităţilor care au ridicat în ianuarie mai multe arme din Bilbor. Biserica veche sau din Bâtcă, cum îi zic localnicii, datează de la 1795-1797 şi se spune că a fost ridicată de şase meşteri lemnari ortocşi din Bucovina după sistemul bisericilor lui Ştefan cel Mare. Existenţa unei biserici la sfârşitul veacului al XVIII-lea ne arată faptul că primii locuitori ai aşezării au venit aici înainte de această dată şi când au fost îndeajuns de puternici numericeşte şi economic, au ridicat o biserică, o construcţie impozantă pentru acele vremuri. Localitatea Bilbor sau Belbern şi Belbora cum apare în statistici era în 1790 în Ocolul Gurghiu Sânicolau, la 1808 apare cu numele Belbor, iar la 1830 Bilbora, la 1849 – Bilbariul, la 1850 are numele Belbora, la 1902 – Gyiergyobelbor . La 1862 apare în statistici satul Bilbor din ocolul Gurghiu. Localitatea din Comitatul Ciuc la începutul veacului al XX-lea avea 1283 locuitori, dintre care 1078 români, restul fiind unguri şi evrei . Cea mai importantă personalitate a aşezării a fost Octavian Codru Tăslăuanu. A fost scriitor, publicist, om politic, unul din reprezentanţii de marcă ai intelectualităţii româneşti care a militat pentru realizarea unităţii şi libertăţii naţionale. Numele său este legat de revista „Luceafărul”, al cărei redactor permanent a fost peste 12 ani, de "Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român" (ASTRA), a cărei activitate a dezvoltat-o timp de 9 ani în calitate de secretar, de "Biblioteca poporală", de publicaţia "Transilvania" şi de Muzeul "Asociaţiunii" fiind considerat, pe bună dreptate, întemeietor al patrimoniului etnografic românesc din Transilvania. De o incontestabilă valoare istorică şi literară sunt "Spovedaniile", care evocă mai ales amintiri şi portrete din copilăria şi adolescenţa sa şi din perioada petrecută la "Luceafărul". Preotul Tăslăuanu a murit în decembrie 1926, fiind însoţit spre groapă de întreaga comunitate în frunte cu preoţii Teodor Barnea din Tulgheş şi Alexandru Cojocariu din Corbu . De asemenea se ştie de o groapă comună în care sunt osemintele a mai multe sute de militari români şi străini care au murit pe aceste locuri . Şi în perioada interbelică principalele îndeletniciri au fost creşterea animalelor şi exploatarea şi prelucrarea lemnului, fiind cunoscute mai multe fabrici de cherestea şi ateliere de prelucrare. „Bunicul sau moşul – cum îi ziceam noi la Bilbor – era unul dintre cei mai mari vânători. Una dintre vechile îndeletniciri era jderitul, blănurile fiind la mare preţ, erau duse cu săniile la Piatra-Neamţ la negustorii evrei pentru a căpăta un preţ bun . La 1921, Bilborul ţinea de Plasa Tulgheş, la 1926 de Plasa Ceahlău, făcând parte pentru puţin timp

din judeţul Neamţ, iar de la 1929 de Plasa Topliţa. La 1926, judeţul Ciuc pierdea Bicazul Ardelean, Tulgheş, Corbu, Borsec care au fost alipite judeţului Neamţ, respectând vechea graniţă de la cumpăna apelor (vezi şi harta de mai jos realizată de preotul Constantin Matasă pentru un itinerar istoric şi turistic al Neamţului). Localitatea Borsec, astăzi cu statut de oraş, nu are o monografie în limba română, existând doar nişte studii în limba maghiară, mai puţin accesibile, iar informaţiile sunt greu de obţinut, existând și o oarecare reticență.

Poetul Daniel Scavinschi l-a însoţit la „feredeiele" (băile) din Borsec pe hatmanul moldovean Constantin Paladi, iar la 1845 ajunge aici Vasile Alecsandri, care spune Borsecul „nu e nici târg, nici oraş" şi aminteşte vizitele sale în împrejurimi şi balurile care ţineau la acea vreme, remarcând mai multe figuri interesante ale protipendadei. Printre alţi oaspeţi de seamă din Vechiul Regat s-au mai aflat Mihai Eminescu, în peregrinările sale tinereşti, George Topârceanu sau I.I. Mironescu, care era de loc din Tazlăul Neamţului de unde se trăgeau strămoşii marelui patriot Octav C. Constantin Matasă scria la 1928 despre comuna Borsec care aparţinea judeţului Neamţ ca fiind una „dintre cele mai frumoase staţiuni climaterice din ţară", fiind renumit „borvizul de Borsec", având o vechime mai mare „de 100 de ani". În perioada interbelică, Borsecul era vizitat de mari personalităţi ale României, care veneau pentru tratarea unor boli sau pentru frumuseţea locurilor şi puritatea aerului. În perioada interbelică apar comunele Borsec şi Băile Borsec, comuna Borsec fiind Borsecul de Jos sau Tinoavele, după cum era numită de localnici . A fost destinată credincioşilor romano-catolici din comuna Ditrău, dar la 1924, eoiscopul romano-catolic de Alba Iulia a vândut-o comunei Corbu. La 1925, mitropolitul primat Miron Cristea a ridicat în Băile Borsec o biserică de lemn, în stil bizantin, minunăţie arhitectonică care i-a bucurat pe credincioşi până la 1940 când a fost distrusă de unguri, fiind salvată doar catapeteasma, dusă la Sinagoga din Borsec şi apoi la Capu Corbului . Josef Kaufman scria despre Borsec şi comunitatea evreiască din această localitate din perioada interbelică: „Orăşelul Borszek, la izvoarele Bistricioarei, este la 20 de kilometri de Tulgheş. La Borsec, după război, s-a refăcut sinagoga din lemn, s-au construit feredeul, existente și astăzi, dar aici se ţin slujbe religioase doar în timpul verii, când sosesc credincioşi evrei în staţiune, din ţară sau din străinătate. În 1954, Borsecul de Sus şi Borsecul Jos, cum sunt numite, s-au unificat pentru a forma oraşul Borsec, pierzând însă în 1956 cătunul Capul Corbului, care a fost înglobat în comuna Corbu. Localitatea, aflată pe cursul mijlociu al Bistricioarei, nu a beneficiat de cercetări arheologice sistematice, dar descoperirile arheologice de la Borsec, Tulgheş sau Grinţieş ne îndreptăţesc să considerăm că în vechime pe aceste locuri au fost mici comunităţi umane, alcătuite din păstori, haiduci sau sihaştri. Putem considera documentul ca fiind cel care atestă prezenţa locuitorilor la Corbu, menţionându-se două toponime: Poiana Corbului şi Gura Bărăsăului, existente şi astăzi în zona de confluenţă a pâraielor Corbu şi Bărăsău cu Bistricioara, locuri ceva mai largi. Să amintim faptul că Alecu Russo culegea la 1838 o legendă pe valea Bicazului numită "Piatra-Corbiţei" în care vorbea despre un pribeag din Ardeal venit din localitatea Corbu şi căruia oamenii chiar aşa îi ziceau – Corbu -, iar fetei îi ziceau Corbiţa . Un primar al comunei Corbu din perioada interbelică a realizat pe câteva pagini dactilografiate o schiţă istorică a comunei, remarcând faptul că nimeni nu s-a îngrijit de acest lucru. După primarul Laurenţiu Aurel din comuna Corbu a anului 1938, popularea comunei a avut loc după 1784 ca urmare a răscoalei conduse de Horea, Cloșca și Crișan, când multe familii au fost prigonite sau nevoite să fugă de represaliile împărătești și, mai ales, ale grofilor. O biserică românească la Corbu s-a ridicat la 1839, cu hramul „Simion Stâlpnicul", dar care a fost incendiată de unguri în primul război mondial şi pe locul ei a fost la început o capelă, până s-a ridicat biserica mare de piatră . Petrea Mocan, din Făgăraș, s-a stabilit mai întâi la Ditrău, apoi pe Valea Corbului, unde a avut două „roagăre" (joagăre, fierăstraie care foloseau pentru tăierea buștenilor forţa apei, n.n.). Prima casă comunală (primărie, n.n.), scria Laurenţiu Aurel, a fost construită în 1838 de către localnici, primar fiind Grigoraș Mujdei, iar în 1880, cea de-a doua, în timpul primarului Ștefan Cojocariu. Biserica

din Bărăsău (foto alăturat) a fost construită la 1910 de localnici şi mult timp a fost filie a bisericii mari din Corbu, fiind locuitori puţini. Un document din 1864 semnat de preotul Grigorie Cojocariu afirmă că această localitate are denumirea de la Valea Corbului, denumire mai veche, și toate denumirile din localitate provin din română, unele dintre ele fiind traduse de unguri: Pietrele Roșii, Valea Bărăsăului, Pârâul Argintăriei, Valea Seacă, Pârâul Savului, Obcina Rea, Piatra Șoimului, Arșița, Pârâul Paltinului, Pârâul Frasinilor etc. La 1885, judele maghiar al Tulgheşului a atenţionat printr-o adresă Ministerul de Interne al guvernului de la Budapesta că în comunele de nord-est ale comitatului Ciuc precum Bilbor, Corbu, Tulgheş sau Valea Jidanului (astăzi Pârâul Caprei sau Telec din comuna Bicazul Ardelean) se înregistrează mişcări iredentiste, iar capul acestora era preotul din Corbu, român, care, atunci când a trecut vama de la Tulgheş (Prisecani), dintre comunele Tulgheş şi Grinţieş, a îngenuncheat şi a sărutat pământul patriei . Să menţionăm faptul că de la Corbu, de pe valea Bărăsăului se putea trece la Grinţieş peste obcine în fundul satului Grinţieşu-Mare în 2-3 ore de mers pe jos. Preotul Constantin Matasă, celebrul arheolog şi scriitor nemţean, scria că bunica lui era din Corbu şi că mergeau în localitatea din „imperiu" de multe ori şi în special la hramuri, iar corbenii veneau şi ei des la Răpciuni, în comuna de atunci Hangu . Tot în 1912 au fost construite fabricile de cherestea ale lui Smilovits Zelic și Gavril Ciubotariu, la Gura Văii Seci și la Capu Corbului, cea a societății „Vaiberger" din Budapesta. La 1918 şi locuitorii români din Corbu şi-au manifestat dorinţa de unire şi şi-au trimis reprezentanţii cu căruţele la Alba Iulia aşa cum au făcut satele de la graniţa veche a Moldovei. A urmat apoi în România Mare perioada interbelică care a fost una de prosperitate şi pentru locuitorii din Corbu, iar localitatea se individualizează pe valea Bistricioaarei. Ridicarea bisericii mari de piatră din Corbu a fost necesară după ce biserica veche a satului a ars în Primul Război Mondial şi s-a construit înainte de 1926, dar a fost sfiinţită abia la 1930 de mitropolitul Alexandru Nicolescu al Blajului, originar din Tulgheşul vecin . Una dintre marile personalităţi ale comunei a fost Preotul Alexandru Cojocariu, luptător pentru unitatea neamului, lupta sa fiind recunoscută şi prin alegerea sa ca deputat în Parlamentul României interbelice. În 1946 comuna Corbu aparţine de Plasa Topliţa, iar în 1952 este în raionul Ceahlău, ca în 1956 să includă Capul Corbului, aparţinând de raionul Topliţa. Satul Capu Corbului s-a dezvolta din punct de vedere demografic şi economic şi astfel biserica din sat s-a ridicat în 1949, mare, din piatră, cu două turnuri mari, pictura fiind realizată în 1956 . Tulgheşul a fost o veche localitate românească, aparţinând Moldovei lui Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, aşa cum o demonstrează hărţile vechi. Să menţionăm faptul că mărturiile arheolgice arată că această micro-depresiune intramontană a fost locuită încă din neolitic şi din epoca bronzului, perioada antică, a civilizaţiei daco-romane, după cum o certifică topoarele de piatră neolitice, inele de bronz, o lance de bronz sau monede romane . Dar este un nume pe care l-au dat nişte oameni prezenţi pe aceste locuri, fie ei străjeri ai graniţei, venind din satele din Subcarpaţi, care aveau această datorie faţă de domnie sau faţă de mănăstiri. Micro-depresiunea era mult mai uşor legată de satele astăzi din judeţul Neamţ (Grinţieş, Hangu, Largu), decât de Gheorgheni, unde totuşi, în vechime, erau mai mulţi armeni şi români decât secui şi unguri.

Prezentăm documentul in extenso pentru a putea urmări şi alte toponime existente şi astăzi: „1604, august 21, Agaton, episcop de Roman, Teodosie, episcop de Rădăuţi, Filoftei, fost episcop, şi Gheorghe, pârcălab de Neamţ, din porunca lui Ieremia Moghilă, voievod al Moldovei, despart hotarele mănăstirii Neamţ de mănăstirea Secu, punând bouri şi stâlpi. Un alt document confirmă cele prezentate mai sus, este din nou menţionat toponimul Tulgheş, în varianta Tulghiş, hrisov de cancelarie din 7137 (1629) care arată că episcopul de Huşi, Mitrofan, şi alţi ierarhi şi călugări adeveresc izvodul cu hotarele mănăstirii Hangul. Amintim toponimele: Poiana Almaşului, obcina Potociului, culmea Simei, Izvorul lui Taşcă, Bicaz, gura Jidanului, culmea Păltinişului, Tulghiş, Bistricioara, gura Barasăului, Poiana Corbului… Sunt toponime pe care le aflăm şi astăzi în Bicaz, comunele Taşca, Bicazul Ardelean, Tulgheş,

Corbu, Grinţieş. Este un act de hotărnicie pentru Mănăstirea Hangu, cea ridicată de voievodul Miron Barnovschi Movilă la 1627 şi care îşi întindea domeniul până spre hotarele vechi ale Moldovei, dincolo de Tulgheş. În perioada următoare s-au mai emis documente în care apare toponimul Tulgheş de către Cancelaria Moldovei, sunt acte de hotărnicie, existând conflicte pentru moşii între mănăstiri şi laici, în regiune devenind mare proprietar familia Cantacuzino. La 1862, Tulgheş era comună a judeţului Harghita, Ocolul Gurghiu, cuprinzând satele Balaszpatak, Danduj, Markpatak, Prisecani, conform „Consemnaţiunii comunităţilor în Marele Principat al Transilvaniei după împărţirea lor în comunităţi, scaune şi districte", Sibiu, 1862 . După Orban Balasz era o comună formată din satele Tulgheş şi Corbu. În Tulgheş sunt mai multe fabrici de cherestea şi se face un intens comerţ cu lemne, cel mai important negustor fiind Zeilig Smilovici, secondat de Haim Simon, Simon Solomon, Bercu Weinrauch şi alţii. La Tulgheş, unde se desfăşura o prosperă activitate industrială şi comercială cu lemn, susţinută în mare parte de evrei, s-a construit o sinagogă spaţioasă, unde nu oficia un rabin, ci un haham, care servea şi ca moil sau psalt. Deţine monumente funerare numeroase şi intersante, cu patronime româneşti, ungureşti sau germane, datând de la începutul secolului al XIX-lea, cele mai vechi dintre ele, iar cele mai recente din anii de după cele de-al doilea război mondial . De mare importanţă au fost luptele de la Pietrele Roşii, astăzi situate la hotarul dintre Grinţieş şi Tulgheş, unde un batalion din regimentul 56 a avut 80 de morţi. Tulgheşul era o localitate industrială în care existau câteva fabrici de cherestea şi se făcea un comerţ întins cu lemne, cel mai important negustor de lemne fiind evreul Zeilig Şmilovici, alţii fiind Bercu Weinrauch, Strul Moritz, Simon Solomon. Comuna Grinţieş este o aşezare situată în mijlocul Carpaţilor Moldo-Transilvani, de-a lungul râului Bistricioara, fiind timp de mai multe secole o localitate de graniţă, la hotarul nedrept dintre Moldova şi Ardeal. Cu toate acestea, urme ale locuirii au fost datate încă din epoca paleoliticului, aparţinând celei de-a doua vârste a aurinagcianului (menţionăm uneltele microlite descoperite de profesorul Constantin Panţiru şi elevii Şcolii Grinţieş pe terasele de la Pârâul lui Oloi, satul Bradu şi Lutărie-Frasinu, satul Poiana, cercetate şi de arheologii „Şantierului Bicaz" conduşi de C. Mărturii arheologice aparţinând neoliticului sau epocii bronzului nu s-au descoperit pe teritoriul comunei Grinţieş, dar au fost aflate în alte localităţi vecine de pe valea Bistricioarei şi menţionăm vârfurile de săgeţi de piatră aparţinând unor vânători itineranţi swiderieni de la locul numit „La Scaune", 1350 m pe Ceahlău (cea mai înaltă staţiune epipaleolitică din Europa) sau armele şi uneltele descoperite la Tulgheş datând din epoca bronzului (astăzi judeţul Harghita). Epoca dacică nu este reprezentată arheologic pe teritoriul comunei noastre, dar, acest fapt se poate datora unor insuficiente cercetări; în localităţi învecinate (Hangu-Cetăţica şi Cetăţuia) s-au aflat urme ale locuirii carpice (arheozoologice, specifice unor comunităţi de vânători) . „Evul Mediu întunecat" a oferit destul de puţine informaţii privind devenirea istorică a românilor la nivelul întregului teritoriu locuit de către ei, cu atât mai puţine sunt ele pentru o regiune montană situată departe de marile căi de comunicaţie (în special comerciale) ale timpului. Astfel, în această regiune, primele comunităţi au fost de păstori care au rămas în munţi cu turmele şi cirezile lor, profitând de păşunile din munţii Ceahlău, Grinţieş, Budacul, Baicul etc. O mărturie a continuităţii locuirii pe aceste locuri este dată şi de toponimia acestei regiuni, denumiri ale unor locuri, munţi, dealuri, ape, poieni sunt menţionate din documente de la Alexandru cel Bun, Ilie Mușat Vodă, Ştefan cel Mare şi urmaşii lor. Trebuie să menţionăm faptul că întreaga regiune (care cuprindea şi teritoriul comunei Grinţieş) făcea parte din aşa numita Ţară a Hangului şi locuitorii ei erau numiţi în cronici şi documente hangani. Locuitorii regiunii erau păstorii domneşti sau ai mănăstirilor, călugării şi sihaştrii, care au ales aceste locuri aflate în munţi, departe de drumurile comerciale ale Moldovei, plăieşii şi străjerii graniţei cu Transilvania, tăietori de lemne şi plutaşi. Ei au format mici comunităţi în poienile şi curăturile pe care le-au făcut de-a lungul Bistriţei şi Bistricioarei, ei fiind cei care au oferit zonei o bogată toponimie, înregistrată de documentele de cancelarie ale vremii şi cele mai multe dintre ele cunoscute şi astăzi. Primul

toponim de pe teritoriul comunei Grinţieş prezent într-un document medieval este oronimul Hurduga, consemnat într-un document de la 1437, din timpul lui Ilie-Muşat, o hotărnicie a mănăstirii Neamţ . Teritoriul comunei Grinţieş de astăzi a aparţinut în vechime mai multor stăpâni, laici sau ecleziastici, în Evul Mediu fiind numeroase disputele între mănăstiri şi boieri, procesele nesfârşite şi chiar conflictele, multe dintre ele violente. În secolul al XV-lea, acest domeniu situat la graniţa cu Transilvania a fost în întregime domnesc, dar prin danii succesive el a intrat în posesia mănăstirilor, atât cele mari ale Moldovei (Neamț, Bistrița), dar și a unor noi lăcașuri de cult ridicate chiar în regiunea de la poalele Ceahlăului: Mănăstirea Hangu-Buhalniţa, Mănăstirea Pionul, Schitul Cerebuc, Mănăstirea Durău, Schitul Sofia. Toponimul Grinţieş se consideră că se datorează termenului german „Die Grentze", însemnând graniţă, dat de către locuitorii austrieci din Imperiul Habsburgic, care îşi întinsese hotarele dincoace de „cumpăna apelor" (în 1769), încălcând vechiul hotar al Moldovei lui Ştefan cel Mare şi astfel, la Prisecani, în vestul comunei Grinţieş s-au instituit pichete de grăniceri şi vamă, realitate care a durat până la 1918. Procesul de populare a acestor aşezări de pe valea Bistricioarei a fost unul lent, dar continuu, strâns legat de apropierea de Transilvania, fiind consemnate din vechime legături comerciale, desfăşurate prin trecătoarea Prisecani. Mai ales în secolul al XVIII-lea se înregistrează un aflux tot mai mare de fugari care s-au aşezat în sate ca Schit, Grinţieş, Galu, Cârnu,Tarcău, Izvorul Alb. Ungurenii sunt bine primiţi de către autorităţi, dată fiind densitatea redusă a populaţiei. În catagrafiile şi hărţile ridicate de către statele majore ruse sau austriece la sfârşitul secolului al XVIII-lea nu apare numele comunei Grinţieş, fiind încă parte a comunei Hangu. Catagrafia din anul 1774, primul mare recensământ al Moldovei menţionează locuitorii birnici ai comunei Hangu, 232 la număr în care sunt incluşi şi locuitorii de pe valea Bistricioarei, din Grinţieş.

După cum am remarcat, primul sat al comunei şi principala vatră a aşezării a fost Grinţieşu Mare, unde s-a ridicat şi prima biserică, la sfârşitul veacului al XVIII-lea. La jumătatea veacului următor, constatăm că preferinţa pentru dealurile mai domoale sau văile laterale mai retrase pierde din importanţă; astfel, cele mai multe gospodării sunt ridicate pe malurile Bistricioarei, mai largi şi unde se puteau afla mai lesne terenuri arabile. La 1864, s-a ridicat o nouă biserică, în satul Poiana, mult mai mare, cu zid de piatră şi care arată creşterea numerică a locuitorilor din acest nou sat, dar şi creşterea economică a acestora. Harta ridicată de ofiţerii ruşi ai Marelui Stat Major din anul 1835 menţionează toate satele şi cătunele regiunii şi alături de Grinţieşu Mare şi Grinţieşu Mic apare pentru prima dată şi satul Poiana, cu cca 60 de gospodării, un sat de mărime mijlocie , care în doar câteva decenii va deveni cel mai important sat al comunei. Alt sat al comunei a fost Grinţieşu Mic, situat lângă satul Bistricioara, care după împroprietărirea din 1864 a intrat în componenţa comunei Ceahlău, aşa cum este şi astăzi. Cele mai multe dintre aşezările regiunii noastre s-au format la început pe văi laterale sau culmile mai domoale, de aceea şi primele sate ale Grinţieşului au fost situate mai departe de căile principale de comunicaţie şi de unde se putea trece mai uşor graniţa (spre exemplu, din capătul satului Grinţieşu Mare, în amonte, se putea trece foarte uşor în Bărăsău, comuna Corbu, astăzi judeţul Harghita, în mai puţin de trei ore). Împroprietărirea din anul 1864 a făcut ca multe dintre casele situate pe culmi sau în poiene retrase să fie „coborâte" lângă albia Bistricioarei, pe terasele mai joase şi astfel au apărut „satele de vale" şi spre sfârşitul secolului al XIX-lea, satele „de drum", casele fiind răsfirate de-a lungul drumului ce făcea legătura între Hangu şi Tulgheş. Conform catagrafiei din anul 1832, cele mai populate localităţi erau Hangul şi Bistricioara, ultima numită deţinând satele actualei comune Grinţieş şi care avea 262 locuitori. Cantacuzinii sunt stăpânii teritoriului pe care astăzi se află comuna Grinţieş până la jumătatea veacului al XIX-lea, când, intraţi în faliment, au fost siliţi să părăsească aceste locuri şi moşiile au intrat în posesia unei alte mari familii boiereşti – Sturdza. La 1890 este amintită şi o şcoală la Bistricioara, iar la 1910 este menţionată şi şcoala din satul Poiana Grinţieşului, care va deveni cea mai importantă, dată fiind situarea ei în aşezarea de reşedinţă a comunei . Prin Grinţieş, pe

valea Bistricioarei, prin pasul Tulgheş-Prisecani, a trecut Divizia 14, care însă nu a fost sprijinită de o ofensivă a armatelor ruse din Bucovina, ceea ce a dus la retragerea românilor în faţa unei contraofensive austro-ungare, lupte violente desfăşurându-se pe teritoriul comunei la Pietrele Roşii, unde au murit peste 100 de soldaţi români şi mulţi dintre ei au degerat de frig. Valea Bistricioarei şi implicit şi comuna Grinţieş a devenit teatru de război între români şi germani, astfel locuitorii civili au fost refugiaţi spre Roman, mulţi dintre grinţieşeni fiind primiţi în Grumăzeşti. Reformele realizate după război au influenţat benefic viaţa locuitorilor din Grinţieş, mai ales reforma agrară a guvernului Averescu, care a dus la exproprierea celor mai multe dintre terenurile proprietate a lui M.D. Sturdza, primind pământ ţăranii care aveau sub 5 ha, în special veteranii, invalizii, văduvele şi orfanii de război şi, de asemenea, au fost destinate mai multe terenuri islazurilor comunei. Cel de-al doilea război mondial a avut şi el consecinţele sale nefaste pentru locuitorii de pe valea Bistricioarei, dat fiind faptul că în 1940 se revenise la vechea graniţă de dinainte de 1918 şi după 23 august 1944, în această regiune s-au desfăşurat mai multe lupte între armatele hortyste şi armatele române şi sovietice, în special în zona Pietrele Roşii. Colectivizarea şi naţionalizarea instituită de regimul comunist nu a afectat într-o măsură deosebită pe locuitorii comunei Grinţieş, acest fapt datorându-se suprafeţelor mici deţinute de ţărani, dar şi fiindcă regiunea nu oferea condiţii prielnice pentru agricultură şi deci nu prea îşi aveau rostul CAP-urile, modul prin care locuitorii trebuiau să contribuie la prosperitatea noii orânduiri fiind „cotele", de cele mai multe ori greu de îndeplinit. Odată cu revenirea la democraţie, locuitorii din Grinţieş au devenit fericiţii proprietari ai suprafeţelor de pădure pe care le-au deţinut ei sau înaintaşii lor înainte de 1948, care au generat mutaţii semnificative, lemnul, exploatarea şi prelucrarea lui devenind cea mai importantă activitate economică a aşezării, dar totodată marchează scăderea suprafeţei împădurite a comunei. Biserica de lemn din satul Grinţieşu Mare, cu hramul „Duminica Tuturor Sfinţilor", ridicată într-o poiană de pe malul pârâului cu acelaşi nume, este cel mai vechi monument de arhitectură religioasă de pe cuprinsul comunei, declarat monument istoric, menţionat în „Repertoriul bibliografic al localităţilor şi al monumentelor medievale din Moldova" . Este biserica primei parohii din Grinţieş şi cea mai importantă până la ridicarea bisericii din satul Poiana la 1864. Ca mai toate bisericile ţărăneşti de pe valea Bistriţei şi Bistricioarei, ridicate în veacul al XVIII-lea (biserica din Galu, cea din Dreptu, biserica din Răpciuni, azi la Muzeul Satului din Bucureşti, biserica din Tulgheş, Bistricioara, Ceahlău-Schit), biserica din Grinţieşu Mare impresionează prin frumuseţe şi simplitate, operă a meşterilor locali. Unitatea administrativă care astăzi se numeşte comuna Ceahlău nu are o vechime deosebită, este o consecinţă a măsurilor iniţiate de regimul comunist şi, de asemenea, de apariţia lacului de acumulare Bicaz care a produs mutaţii semnificative în regiune. Muntele Ceahlău şi râul Bistriţa au fost cele două elemente geografice care au definit această regiune, care însă acum este puternic modificată de intervenţia omului şi cea care a avut de suferit mai mult a fost Bistriţa, care şi-a văzut zăgăzuite apele şi cursul ei prin „şesul Hangului" a fost întrerupt. Dar, cu toate acestea, a fost locuită din cele mai vechi timpuri, acest fapt fiind dovedit de mărturiile arheologice datorate unor descoperiri întâmplătoare sau eforturilor grupului de arheologi conduşi de M. Unelte microlite specifice acestor epoci s-au descoperit la Dârţu, Bistricioara-Podiş, Bistricioara-Lutărie, Cremeniş şi Ceahlău-La Scaune, făcând parte dintr-un areal mai larg ce cuprinde mai multe localităţi din regiune (Hangu, Galu, Grinţieş) . Preotul-arheolog Constantin Matasă (un fiu la locului, născut în satul Răpciuni), care a cercetat istoria veche a acestor locuri, a aflat în locul numit La Scaune de pe muntele Ceahlău la 1340 m altitudine un vârf de săgeată din piatră aparţinând unor vânători itineranţi swiderieni, iar arheologii „Staţiunii de cercetări Bicaz" au efectuat cercetări complexe aici şi au aflat cea mai importantă staţiune de cercetări epipaleolitică aflată la o înălţime de peste 1.000 de metri . În locul numit Hangu-Cetăţica, nu departe de vechiul centru administrativ al comunei, satul Răpciuni, s-au descoperit urmele unei aşezări dacice, o „cetăţică" şi Petrodava, localizată lângă Piatra-Neamţ nu este

foarte departe, la nici 50 de km pe vechea cale înainte de apariţia lacului. Constantin Matasă consideră că această mănăstire (în fapt un mic schit) ar fi fost situată în cătunul Boura-Fârţigi , aparţinând vechii comune Ceahlău, astăzi în cea mai mare parte sub apele lacului, ipoteză care pare cea mai plauzibilă. Mănăstirea Poienile din Boura-Fârţigi a fost o ctitorie a Movileştilor pe locul unei alte mănăstiri mai vechi şi această mănăstire apare în mai multe documente oficiale sigure din veacurile al XVI-lea şi ala XVII-lea . Teritoriul de la poalele nordice ale Ceahlăului, situat pe cursul mijlociu al Bistriţei, a fost parte a marelui domeniu domnesc pe vremea muşatinilor, dar, cu timpul, prin danii, a devenit în cea mai mare parte a lui mănăstiresc, ca mai apoi boierii să capete şi ei moşii pe aceste locuri, prin moşteniri sau prin raşluiri şi procese. Sate şi aşezări nu sunt pomenite nici în evul mediu timpuriu şi nici în perioada muşatinilor, dar oameni au trăit pe aceste locuri, au dat naştere unei bogate toponimii, amintită în documentele vremii şi care s-a păstrat în cea mai mare parte până astăzi. Primele toponime referitoare la această regiune provin dintr-un document al lui Ilie Muşat Vodă din anul 1437 şi sunt menţionate nume de locuri din comunele de astăzi Poiana Teiului, Farcaşa, Grinţieş, Hangu şi Ceahlău . Săpăturile efectuate la Palatul Cnejilor şi la Schitişor arată prezenţa unor mici obşti călugăreşti în cele două puncte de cercetare, dar nici acestea nu sunt mai vechi de jumătatea secolului al XVI-lea . Primele sate s-au format atunci când alături de puţinii oameni ai locului au sosit într-un număr destul de mare imigranţi, în special din Transilvania, dar şi din Ţara Dornelor şi din zonele de câmpie ale Moldovei. În toate satele regiunii, de la Bicaz la Grinţieş apar „ungurenii", în număr mai mare sau mai mic . Într-un proces din 1807 dintre doamna Ralu Cantacuzino, soţia rămasă în ţară a boierului Matei Cantacuzino, stăpân al unor întinse terenuri în regiune, şi Mănăstirea Pionul, boieroaica a prezentat mărturia a „cinci bătrâni din Răpciuni (sat al vechii comune Ceahlău, astăzi în cea mai mare parte a sa sub apele lacului, n.n.) în care se spune că trei mii de oameni de peste hotar au început a tăia pădurea şi s-au aşezat din an în an" . Este o mărturie referitoare la fondarea satului Schit în care se afla Mănăstirea Pionul şi Palatul Cnejilor şi deşi considerăm exagerat numărul (cei trei mii de oameni, nu apar în catagrafia din 1832, nici măcar în cea din 1859), nu putem nega aportul demografic al „ungurenilor" şi faptul că se aşezau în poiene şi curături pe care le făceau tăind pădurea. În harta lui Dimitrie Cantemir care însoţeşte cartea Descrierea Moldovei, care prezintă realităţi de la începutul secolului al XVIII-lea, apar satele Hangu şi Schit, primele aşezări menţionate în această zonă, dar alte referiri nu sunt date . Sunt amintite toate satele comunei Ceahlău: Strâmtura (Fârţigi), Leţeşti, Răpciuni, Schitul, Bistricioara, cu excepţia cătunului Reţeş. Satele Răpciuni, Leţeşti, Schit, Reţeş, Fârţigi, Bistricioara, Durău, care formau vechea comună Ceahlău de până la apariţia lacului, au fost de la jumătatea veacului al XVIII-lea în proprietatea boierilor Cantacuzini şi aşa sunt înregistrate în catagrafii. Această situaţie se menţine până la jumătatea veacului al XIX-lea, când întreg domeniul cantacuzin intră în posesia unei alte mari familii boiereşti cea a Sturdzeştilor. Satul Bistricioara forma împreună cu Grinţieşul o altă comună la care se adăuga şi satul Călugăreni, numită comuna Bistricioara şi care îşi avea sediul administrativ în satul Grinţieşu-Mic. Satul Bistricioara va fi parte a unei alte comune până în anul 1956 . Lui George Panu i se datorează multe din cele ce s-au realizat la sfârşitul veacului al XIX-lea în Durău şi Răpciuni. În 1926, odată cu reforma administrativă desăvârşită după Marea Unire, comuna Hangu care devenise prea mare, ca număr de locuitori, dar şi ca suprafaţă, a fost împărţită şi astfel s-a născut comuna Ceahlău. O mare parte din satul Răpciuni a dispărut şi odată cu aceasta şi numele satului, iar biserica, monument istoric datând de la sfârşitul secolului al XVIII-lea a fost mutată la Bucureşti la Muzeul Satului. Mulţi dintre răpciuneni şi bistricioreni, care aveau pământuri în satele Bradu şi Poiana Grinţieşului (primite odată cu împroprietărirea din 1948) şi-au făcut case în aceste sate. Astăzi, Ceahlăul este o comună montană, situată în nordul muntelui Ceahlău, cu o suprafaţă de 170 km2 şi sub 3.000 de locuitori şi cuprinde satele Bistricioara, Schit, Durău (staţiune montană, o adevărată perlă a regiunii), Pârâul Mare (cu o comunitate mai mică). Deţine mare parte din teritoriul Parcului

Naţional Ceahlău şi, de asemenea, numeroase monumente istorice: Palatul cnejilor şi Biserica de la Palat (fostă a Mănăstirii Pionul), Mănăstirea Durău, bisericile din satele Bistricioara (construită la sfârşitul veacului al XVIII-lea şi care deţine o deosebită pictură murală a unui anonim), Ceahlău-Schit (zidită la 1790), Schitişorul (construită la începutul veacului al XIX-lea).

Schitul de maici a dăinuit până la sfârşitul secolului al XVIII-lea, la 1802 este menţionat la Durău un călugăr Petru care, împreună cu tovarăşii săi de călugărie, a înnoit biserica şi apoi la îndemnul mitropolitului Veniamin Costache, au ridicat căsuţe pentru călugări sosiţi pe aceste meleaguri . La sfârşitul secolului al XIX-lea se construiesc în jurul bisericii mai multe clădiri, locuite de călugări, formând un careu pitoresc, dintre care se detaşează „Casa Veniamin Costache", una dintre cele mai vechi, unde au găsit adăpost mari personalităţi ale culturii româneşti. El a fost cel mai mare ajutor al Schitului Durău, care până atunci era abia cunoscut şi călugării trăiau din mila poporului. În timpul marelui război şi mai ales pe vremea armistiţiului, Mănăstirea Durău a fost cercetată, în mai multe rânduri de marele rege Ferdinand I şi de regina Maria, care au găsit aici în acele zile grele, loc de retragere şi reculegere". În anul 1639, construcţia bisericii este încheiată, aşa precum o arată pisania, nu cea veche care s-a pierdut, ci cea nouă, scrisă în anul 1820 şi care a fost prezentată de Gheorghe Balş, în monumentala lucrare Bisericile moldoveneşti din veacurile al XVII-lea şi al XVIII-lea, din anul 1933: „Această sfântă biserică întru care se prăznuieşte hramul Pogorârea Sfântului Duh este zidită de răposatul Georgie hatmanul, fratele cu Vasile voevod leat 7147 (1639)..." . Gheorghe Lupu a fost unul dintre marii dregători ai Moldovei, era frate cu hatmanul Gavril şi cu domnitorul Vasile Lupu. Inscripţia de la poarta de nord-est, împodobită cu „marca Moldovei", confirmă faptul că Mănăstirea Pionul este o construcţie a lui Gheorghe Lupu şi că zidurile din jurul ei au fost ridicate de Alexandru Antonie Ruset, ginerele ctitorului, de unde şi interesul său pentru acest lăcaş monahal. În secolul al XVIII-lea, cei care iau în posesie pământurile din jurul mănăstirii sunt boierii Cantacuzini, care fac din acest sfânt lăcaş o adevărată fortificaţie, unde îşi vor afla refugiu şi apărarea în vremurile tulburi din istoria Moldovei. Secolul al XIX-lea deschide o nouă pagină în istoria Schitului Pionul şi a Palatului Cnejilor. Pentru Palatul Cnejilor (numit aşa după titlul stăpânilor săi, de cneji, primit în Rusia, în timpul pribegiei de la sfârşitul secolului al XVIII-lea) începe o perioadă de deosebită prosperitate, adevărat fast şi strălucire nobiliară, asemănătoare celei cunoscute de cnejii Cantacuzini la curtea imperială de la Sankt-Petersburg. Mitropolitul Veniamin Costache îndeamnă călugării să desfăşoare mai multe lucrări de reparaţii ale bisericii: „S-au acoperit şi s-au tencuit prin osârdia şi osteneala ieromonahului Iosif, egumenul Sfintei Mănăstiri". O inscripţie aflată în pridvor, frumos scrisă şi zugrăvită, consfinţeşte aceste eforturi ale călugărilor: „Această sfântă biserică întru care se prăznuieşte hramul Pogorârii Sfântului Duh este zidită de răposatul Georgie hatmanul, fratele cu Vasile Lupu Voevod, leat 7147, iar acuma leat 7328 (1820) cu blagoslovenia preasfinţitului Mitropolit kyriokir Veniamin şi prin osârdia cuviosului ieromonah Iosif, egumen al acestei Sfinte mănăstiri s-au deschis zidirea, s-au tencuit şi acoperit, 1820" .Mănăstirea Pionul şi Palatul Cnejilor au avut de suferit de pe urma zbuciumatului an 1821. După înăbuşirea răscoalei, cnejii Gheorghe şi Dimitrie Cantacuzino s-au retras în Rusia, dar au revenit în 1822 şi au acordat o mult mai mare atenţie moşiilor de la Ceahlău şi castelului ce se va numi de acum Palatul Cnejilor (oamenii locului au văzut în curtea boierească de la Schitul Pionul un adevărat palat). Călugării de la schit şi apoi maicile au plecat la Schitul Durău sau la jumătate de kilometru mai la vale, în locul numit „Schitişor". A fost un arheolog pasionat, care a acordat atenţia sa atât zonelor de câmpie ale judeţului (unde de altfel a descoperit mai multe tezaure ceramice neolitice, celebra „Hora de la Frumuşica"), cât şi zonelor montane, natale, descoperind urme paleolitice şi neolitice pe Ceahlău şi în jurul său. Născut în Hangu, nu a uitat locurile de unde a plecat, publicând lucrări care se referă la unele monumente din regiune, la istoria locului.

BIBLIOGRAPHY

Catalogul Documentelor Moldoveneşti, vol. I, Bucureşti, 1957

Documente privitoare la istoria României, A, Moldova, Veacul al XV-lea, Ed. Academiei, Bucureşti, 1957

Documente privitoare la istoria României, A, Moldova, veacul XVII, Ed. Academiei, Bucureşti, 1963

Documenta Romaniae Historica, A, Moldova, I, Ed. Academiei, Bucureşti, 1975

Rev. „Catharsis", Grinţieş, 2005-2010

Rev. „Ţara Hangului", Hangu, 1996-2009

Legendele muntelui Ceahlău, antologie, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamţ, 2007

Mitologie şi creştinism la muntele Ceahlău. Itinerarii spirituale şi turistice, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamţ, 2010

Antonescu, E., *Tonitza şi pictura de la Durău*, în „Carpica", I, 1968, Bacău

Balş, Gh., *Bisericile moldoveneşti din veacurile al XVII-lea şi al XVIII-lea*, Bucureşti, 1933

Bichir, Gh., *Cultura carpică,* Ed. Academiei, Bucureşti, 1976

Cantemir, D., *Descrierea Moldovei*, Ed. I.V. Socecu, Bucureşti, 1909

Cihodaru, C.,*Satele din regiunea Hangu-Bicaz, secolele XIV-XVIII*, în „Analele Ştiinţifice al e Universităţii Alexandru Ioan Cuza din Iaşi, tom XII-1966

D. Dieaconu, I. Săndulache, *Ceahlăul realitatea unui mit*, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamţ, 2008

Dieaconu, D., *La poale de Ceahlău, oameni, locuri, fapte între istorie şi legendă*, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamţ, 2006

D. Dieaconu. A. Fabian, V. Nicolau, *Mănăstirea Pionul şi Palatul Cnejilor Cantacuzini de la poalele Ceahlăului*, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamţ, 2009

Gane, C. , *Trecute vieţi de doamne şi domniţe,*vol. III, Ed. Junimea, Iaşi, 1973

Giurescu, C.C., *Principatele Române la începutul secolului al XX-lea*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1957

Hogea, D., *Contribuţiuni pentru un istoric al M-rii Durău*, în „A.L.P.R.", 1933- 1934

Iacomi, G., *Muntele Ceahlău, ghid turistic, invitaţie la pelerinaj*, Ed. Trinitas, Iaşi, 2003

Iorga, N., *Studii şi documente*, VI, Ed. Academiei, Bucureşti, 1913

Kiriţescu, C., *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, vol. I, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989

Matasă, C., *Călăuza judeţului Neamţ*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1929

Matasă, C., *Câmpul lui Dragoş.Toponimie veche şi nouă din judeţul Neamţ*, Ed. Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1943

Matasă, C., *Palatul cnejilor*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1933

Russo, A., *Piatra Teiului*, E.S.P.L.A., Bucureşti, 1956

Şandru, I., *Tulgheş, file de monografie*, Ed. Constant, Sibiu, 2000

Şurubaru, M., *Aspecte ale înfăptuirii reformei agrare din 1864 în judeţul Neamţ*, în „Memoria Antiquitatis", Piatra-Neamţ, XX, 1995

Turcu, C., *Preocupări de cultură regională*, I, Tip. Asachi, Piatra-Neamţ, 1943